

2002-10-10

Justitiedepartementet
Enheten för straffrätt samt allmän ordning och säkerhet
103 33 STOCKHOLM

Ökade möjligheter att inneha ljuddämpare för jakt

Svenska Jägareförbundet anser att det bör ges ökade möjligheter till innehav av ljuddämpare för jakt och övningsskytte. Sådana ljuddämpare är tillåtna i våra grannländer Finland och Norge och några problem föreligger inte där. Inte heller myndigheten på det jaktliga området - Naturvårdsverket - har något att invända mot en liberalare syn på ljuddämpare för jakt.

Bakgrund

Landets ca 300 000 jägare avlossar årligen åtskilliga millioner skott i samband med jakt och övningsskytte och det är av såväl hälso- som miljöskäl motiverat att minska det buller som uppstår till följd av användandet av skjutvapen.

Överhängande risk för hörselskador

För den enskilde jägaren / skytten är det den överhängande risken för hörselskador som är det primära. Våra jaktvapen - studsare och hagelgevär i de kalibrar och med den typ av ammunition som i störst omfattning används för jakt - har ett skottljud som vida överstiger den nivå där skador kan uppkomma. Eftersom det rör sig om extremt höga ljud under kort tidsrymd - för studsare 160 -175 dBC peak vid skytten beroende på kaliber- kan även enstaka skott orsaka permanenta skador. Skador på hörseln är undantagslöst irreparabla och kan inte åtgärdas medicinskt.

Skjutbanebuller

I samband med övningsskytte, och även andra former av skjutbaneaktiviteter, är problemen av annan art. Det är då i första hand av hänsyn till människor som bor eller vistas i omgivningen som bullernivån bör hållas på lägsta möjliga nivå. I dagsläget är det av sanitära skäl utomordentligt svårt att etablera nya skytteanläggningar och befintliga sådana är strängt kontrollerade vad gäller bl.a. skjuttider och antal skott som årligen får avlossas. Tillgång till skjutbanor, där jägarna kan kontrollskjuta sina vapen och övningsskjuta, är emellertid av djurskydds- och säkerhetsskäl en nödvändighet, om de skall kunna uppfylla de krav som kan och bör ställas upp för att delta i jakt.

Hörselskydd

Givetvis kan hävdas att risken för hörselskador vid skytte kan minskas genom användande av hörselskydd. Numera finns s.k. aktiva hörselkåpor, som släpper igenom "normala ljudnivåer" men som stänger ute högre impulslyd tex. ljudknallar från vapen. Sådana kåpor är många gånger ett bra alternativ vid skjutning på skjutbana. Användning av hörselskydd vid jakt är emellertid inte alltid realistiskt. Aktiva kåpor ger ofta, även vid svag vind, ett störande bakgrundssus som avsevärt minskar möjligheten att höra hundar, vilt eller jaktkamrater och användandet av hörselskydd innebär generellt att den naturupplevelse som söks genom jakten

till stor del går förlorad. Dessutom är det svårt att få grepp om ljudriktningar. Möjligheten att i jaktliga sammanhang använda skjutvapen försedda med ljuddämpare har därför allt oftare aktualiserats under senare år. Ljuddämpade vapen skulle naturligtvis även minska de bullerproblem som är förknippade med skytte på bana; de sanitära problem som inte kan lösas genom användande av hörselskydd.

Gällande lagstiftning

Jaktlagstiftningen

Bestämmelserna vad gäller användandet av ljuddämpare vid jakt har förändrats successivt. Före ikraftträdandet av nu gällande jaktlagstiftning, dvs. före 1988-01-01, krävdes Naturvårdsverkets tillstånd i varje enskilt fall. Detsamma gällde även efter ikraftträdandet av 1987 års jaktkungörelse (1987:4), som i detta avseende gällde fram till 1994. Genom ändring i jaktkungörelsen (1994:4) öppnades möjligheten att vid jakt använda vissa ljuddämpare. Utan särskilt tillstånd fick användas dämpare som reducerar skottljudet ner till som lägst 125 dBC peak, mätt 30 meter från vapnets mynning. För mer effektiva ljuddämpare krävdes alltså Naturvårdsverkets tillstånd. Möjligheten att använda även sådana ljuddämpare ökades dock 1998 - jaktkungörelsen (1998:3) - och de fick då användas vid jakt efter vissa viltarter, om jakten bedrevs efter uppdrag av kommunal nämnd som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet (s.k. kommunal skydds jakt).

Under juni månad 2002 fattade Naturvårdsverket beslut om att upphäva jaktkungörelsen och bestämmelserna om ljuddämpare finns numera intagna i föreskrifter och allmänna råd om jakt och statens vilt (NFS 2002:18), som trädde i kraft 2002-07-29. Enligt 22 § tredje stycket gäller att *skjutvapen får vid jakt även vara försett med anordning som reducerar vapnets skottljud*. Det föreligger således numera inget krav på Naturvårdsverkets tillstånd för att använda ljuddämpare vid jakt och detta gäller oaktat anordningens effektivitet.

Vapenlagstiftningen

För innehav av ljuddämpare krävs tillstånd enligt vapenlagen (1996:67) och innehavstillstånd har krävts sedan 1973, då vapenlagen (1973:1176) trädde i kraft. Enligt tidigare gällande lagstiftning, 1948 års vapenförordning, fick ljuddämpare köpas och innehas fritt. Förutsättningarna för innehav reglerades ursprungligen i vapenkungörelsen (1974:123) och behov ansågs föreligga endast för *viltvård eller bekämpning av skadedjur inom tätbebyggt område*, under förutsättning att innehavet var oundgängligen nödvändigt. Motsvarande bestämmelse finns numera i vapenförordningen (1996:70) 2 kap. 5 § 6, vari som grund för behov anges ändamålet: *Till skydd för hälsa eller miljö vid jakt och målskjutning, om det är särskilt påkallat*.

Redan initialt intog Rikspolisstyrelsen, som framgår av 1976 års föreskrifter m.m. till vapenlagstiftningen (C-550-7690/76), en synnerligen strikt inställning till innehav av ljuddämpare. Tillståndsgivningen skulle vara synnerligen restriktiv och tillstånd borde lämnas *endast i mycket sällsynta undantagsfall*. Av såväl nu gällande föreskrifter och allmänna råd om vapenlagstiftningen (RPSFS 2002:9) som redovisning 2002-06-20 rörande innehav av ljuddämpare (POL-550-1683/02) framgår att Rikspolisstyrelsen alltså har samma restriktiva grundsyn.

Enligt nämnda redovisning baseras Rikspolisstyrelsens restriktivitet på drygt 30 år gamla uttalanden i Prop. 1973:166 om vapenlag. De behovsgrundande ändamål för innehav - 6 § 6 vapenkungörelsen (1974: 123) jämförd med 2 kap. 5 § 6 vapenförordningen (1996:70) - av ljuddämpare har dock förändrats radikalt. En ny översyn av behovskraven bör därför initieras av regeringen.

Ljuddämpning av skjutvapen

När ett skjutvapen (kulvapen) avfyras antänds krutet och förbränningen sker extremt snabbt. Den snabba förbränningen ger en stor volym krutgas om i sin tur skapar ett tryck. Trycket driver kulan genom loppet och när krutgaserna lämnar pipan expanderar de kraftigt och ger då upphov till en knall (s.k. mynningsknall), som sprider sig runt vapnets mynning. Patroner i grova kalibrar ger kraftigare mynningsknall, eftersom de innehåller mer krut som i sin tur ger en större volym krutgas.

En kula som lämnar mynningen med överljudshastighet, dvs. är snabbare än 340 m/s, ger också upphov till en s.k. bogknall. Bogknallen sprider sig snett framåt från vapnets mynning och den består så länge kulan håller överljudshastighet.

En ljuddämpare, eller ljudreducerare, bygger på principen att fånga upp krutgasen i det ögonblick den lämnar pipan - innan den expanderar och ger upphov till en mynningsknall - och dämpa dess hastighet, för att sedan långsamt släppa ut den.

Mynningsknallen kan alltså reduceras, men om kulan håller överljudshastighet påverkas i princip inte bogknallen. Om kulan däremot har en hastighet understigande 340 m/s uteblir bogknallen och genom att dämpa bort mynningsknallen kan vapnet göras "tyst". Majoriteten av de kulvapen som används vid jakt är avsedda för patroner i klasserna 1 och 2 (jfr. NFS 2002:18, 14 §) och för att uppfylla de för jakt uppställda kraven på anslagsenergi måste kulorna hålla överljudshastighet. Beroende på vilken kaliber som används varierar bogknalles styrka, men för samtliga patroner i dessa klasser är den 30 meter från vapnets mynning i skjutriktningen över 125 dBC peak; fortfarande en avsevärd ljudknall men för jägaren mindre skadlig än annars. Skjutvapen för patroner i klasserna 1 och 2 kan således med hjälp av ljuddämpare inte göras "tysta".

Överväganden och förslag

Jägareförbundet har tidigare intagit en restriktiv hållning till ljuddämpare och detta främst på grund av risken att ljuddämpade vapen skulle komma till användning vid illegal jakt. Denna risk bör emellertid inte överdrivas, om det legala innehavet av ljuddämpare begränsas till användning i kombination med kulvapen avsedda för patroner i vissa klasser. Kulvapen avsedda för patroner i klass 1 och 2 kan inte göras "tysta" och risken för missbruk torde därför inte vara överhängande. Då vapnen inte är "tysta" är de sannolikt också mindre attraktiva i kriminella kretsar och risken för brottslig användning, i andra sammanhang än jaktliga, torde därmed inte heller vara överhängande.

Jägareförbundet tar dock alltså avstånd från s.k. "tyst jakt". Innehav med begränsningar enligt ovan anses dock eliminera denna risk.

Enligt Jägareförbundets mening har Rikspolisstyrelsen i föreskrifter och allmänna råd övertolkat bestämmelsen i 2 kap. 5 § 6 vapenförordningen. Av paragrafen framgår dels syftet med innehavet - till skydd för hälsa eller miljö - dels att innehavet skall vara särskilt påkallat. Rikspolisstyrelsen gör emellertid gällande att innehavet skall vara påkallat i det enskilda fallet. Jägareförbundet anser att innehav av ljuddämpare är särskilt påkallat då sådana på ett effektivt sätt kan motverka livslångt lidande till följd av permanenta hörselnedsättningar samt därutöver minska samhällets och den enskildes sjukvårds- och hjälpmedelskostnader. Det framstår dessutom som absurt att minskning av risken för hörselskador genom användande av ljuddämpare anses försvarbar endast om hörseln redan har skadats och att detta kan styrkas. Avsikten bör rimligtvis vara att hörselskador skall uppkomma i så liten omfattning som möjligt och denna uppfattning överensstämmer med vad som framgår av Kammarrättens i Göteborg dom den 13 maj 1998 (Mål nr 7818-1996), genom vilken en person medgavs

tillstånd att inneha ljuddämpare i förebyggande syfte.

Jägareförbundet har dock inget att invända mot att innehav av ljuddämpare kräver polismyndighetens tillstånd (licens).

För att främst minska riskerna för allvarliga hörselskador i samband med jakt och övningsskytte bör, enligt Jägareförbundets mening, reglerna för innehav av ljuddämpare liberaliseras enligt följande.

Person som för ändamålet jakt innehar kulgevär, avsett för patroner i klass 1 eller 2, bör efter ansökan, utan särskild prövning, lämnas tillstånd att inneha för sådant vapen avsedd ljuddämpare.

Samma möjlighet bör, av miljöskäl, gälla för jaktskytteklubbar som innehar sådana vapen för ändamålet målskjutning.

Hemställan

Mot bakgrund av vad som anförts ovan hemställer Jägareförbundet att Justitiedepartementet / Regeringen som sin mening ger uttryck för uppfattningen att ljuddämpare får innehas under de förutsättningar som anges i förslaget samt, om så anses vara motiverat, ändrar 2 kap. 5 § 6 vapenförordningen så att detta klarare framgår.

SVENSKA JÄGAREFÖRBUNDET

Sven-Åke Andersson
Generalsekreterare

Håkan Weberyd
Förbundsjurist